

Туристично-рекреаційна діяльність: еколого-економічні аспекти

Досліджено питання визначення туристично-рекреаційної діяльності і вказано на різні підходи до її інтерпретації, а також на відсутність згоди щодо її еколого-економічних структурних елементів. Запропоновано розглядати цю сферу як діяльність, яка має на меті задовольнити потреби в туризмі та відпочинку не тільки місцевих жителів, але і приїжджих з інших регіонів України та країн, використовуючи для цього природні та інші ресурси, що мають туристичну привабливість. Проведено аналіз і класифікацію різних видів туристично-рекреаційних послуг, зокрема еколого-економічні аспекти. Виявлено основні фактори їх привабливості, які формують популярні туристичні напрямки і впливають на специфіку та можливості розвитку туристично-рекреаційної галузі.

Ключові слова: туристично-рекреаційна сфера, економіка, туристично-рекреаційна діяльність, ресурси, екологія.

Постановка проблеми. У сучасних умовах питання дослідження туристично-рекреаційної діяльності впливає з необхідності знаходження гармонійного балансу між економічним зростанням та екологічною стабільністю. Сьогодні туризм є важливою частиною глобальної економіки, проте це також діяльність, яка має значний вплив на довкілля і природні ресурси. Вивчення еколого-економічних взаємозв'язків у цій сфері є важливим для розвитку сталого та відповідального туризму. Це особливо суттєво у контексті зміни клімату, зростання екологічної свідомості серед населення та посилення регулятивних заходів з боку уряду.

Актуальність цієї теми обумовлена постійними змінами у сфері туризму, які вимагають переосмислення та адаптації економічних моделей і стратегій. Зокрема, інноваційні технології, які стають все більш доступними, можуть бути інтегровані для моніторингу екологічного стану туристичних зон, а також для забезпечення більш ефективного управління ресурсами.

Важливим є соціальний аспект, який можна ігнорувати. Зростання екологічної свідомості спонукає туристів вибирати ті місця для відпочинку, де приділяється належна увага сталому розвитку і де їхній відпочинок матиме мінімальний вплив на природу. Такий підхід вимагає перегляду і, можливо, корекції наявних бізнес-моделей і маркетингових стратегій компаній, що працюють у туристичній сфері.

Осмилення та вивчення еколого-економічних аспектів туристично-рекреаційної діяльності дозволяє підвищити ефективність управління цією сферою і робить її більш сталою та придатною для подальшого розвитку. Таке комплексне оцінювання призводить до кращого збалансування економічних і екологічних інтересів, що є важливим для досягнення загальних цілей сталого розвитку.

Аналіз останніх досліджень. Дослідження проблематики туристично-рекреаційної сфери зустрічається у працях вітчизняних науковців, зокрема П. Жука [1-2], Т. Смовженко [3], О. Дребот [4], О. Коркуни [5], А. Алієвої [6], О. Полянничко [7], В. Гавран [8], Н. Борецької [9], Р. Славіка [10] та ін. Варто зазначити, що серед проаналізованих досліджень не вповні визначено еколого-економічні аспекти розвитку туристично-рекреаційної сфери, що і зумовило формування мети статті.

Мета статті – дослідження сутності туристично-рекреаційної сфери регіону та визначення її еколого-економічних аспектів.

Основні результати дослідження. На сьогодні Україна володіє величезними природними та культурними активами, які можуть привабити не лише місцевих, але й зарубіжних відвідувачів. Це включає в себе різноманітні кліматичні, земельні та географічні фактори, а також понад 9 мільйонів гектарів, придатних для туризму і відпочинку територій, що складає приблизно 18% від загальної площі країни. Водні ресурси включають понад 63 тисячі річок, з яких 9 є великими, а також понад 8 тисяч озер і лиманів. У культурному плані є 2334 значущих історичних і культурних пам'яток. Але, попри ці величезні потенційні можливості, туристичний сектор в Україні не розвинутий належним чином: експерти вказують, що лише 30% цих ресурсів використовують ефективно [4].

Стимулювання туризму та відпочинку визнане важливим напрямом для соціально-економічного розвитку країни, а також суттєвим елементом для стабілізації та перетворення національної економіки. Це підтверджено в державних стратегічних документах, зокрема в постанові Кабінету Міністрів України №1001 від 21.07.2006 р., де «розвиток туристично-рекреаційної сфери» вказано як один із пріоритетів національного та регіонального розвитку до 2015 р. [11]. Інший нормативний документ, у якому розкрито сутність туристичної та курортно-рекреаційної сфери, є Указ Президента України «Про деякі заходи щодо розвитку туристичної та курортно-рекреаційної сфер України» № 207/2003 від 11.03.2003 р. [12]. У Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 р. визначено завдання сфери туризму та курортів, а саме зазначено про проведення державного моніторингу екологічного стану навколишнього природного середовища та природних лікувальних і рекреаційних ресурсів, фізичних факторів на курортах, туристичних територіях, у місцях відпочинку населення [13].

Значний внесок у дослідження туристично-рекреаційної діяльності зробив П. В. Жук. Так, він провів групування туристично-рекреаційної діяльності із зазначенням основних факторів атрактивності стосовно її видів і підвидів (табл. 1). На цій основі автор рекомендує проводити аналіз можливостей для привабливості та конкурентоздатності туристично-рекреаційного сектору в регіоні на різних рівнях: глобальному, національному, регіональному та локальному.

За думкою автора, аналіз ресурсної привабливості має становити основу для загальної оцінки конкурентоспроможності у туристично-рекреаційній галузі, встановлюючи межі для можливого розвитку сфери. Водночас оцінювання інших елементів, таких як безпека, екологія, економіка, соціальні аспекти, інфраструктура та організаційні фактори, має вказувати на ступінь їхньої сприятливості для використання туристично-рекреаційного потенціалу регіону.

В Україні туризм і рекреація не визначені як окремі сфери в Національному класифікаторі видів економічної діяльності. Цей класифікатор слугує основою для збору і аналізу статистичних даних і групує підприємства за схожістю виробництва або послуг. Тому під час вивчення конкурентоспроможності туристичної і рекреаційної сфери в регіоні важливо виокремити основні напрями цієї діяльності з урахуванням їхнього характеру та ресурсів, що стимулюють їхній розвиток. Зокрема, можна виділити:

– Санаторно-курортну сферу, яка включає послуги з проживання та медичного лікування в курортних закладах регіону. Санаторно-курортна сфера є одним з основних напрямів у туристично-рекреаційній діяльності, спрямована на надання комплексу послуг, що включає не лише проживання в спеціалізованих закладах, але й медичне лікування та реабілітацію. Ця сфера відіграє важливу роль у підвищенні якості життя населення, а також може привабити туристів з інших регіонів і країн.

– Діяльність, пов'язану з туризмом і відпочинком, у якій економічні агенти надають послуги для туристичного відпочинку та інших форм рекреації. Діяльність у сфері туризму і відпочинку охоплює різноманітний спектр послуг,

Таблиця 1

Групування видів туристично-рекреаційної діяльності за ресурсною атрактивністю

Види діяльності	Підвиди	Базові послуги (заняття)	Основні фактори атрактивності
Санаторно-курортна	Бальнеолікування	Бальнеологічні	Лікувальні мінеральні й термальні води
	Грязелікування	Пелоїдна терапія	Лікувальні грязі (пелоїди)
	Кліматолікування	Кліматолікувальні	Лікувальні особливості мікроклімату (морського, гірського тощо)
	Спелеолікування	Спелеотерапевтичні	Лікувальні властивості повітря підземних соляних шахт
	Комплексне санаторно-курортне лікування	Поєднання кількох видів лікувальних курортних послуг	Лікувальні мінеральні й термальні води, пелоїди, мікроклімат, фітолікувальні засоби тощо
Туристично-відпочинкова: - пов'язана з використанням природних факторів	Пішохідний пізнавальний туризм	Пішохідні мандрівки	Природні екзоти, мальовничі ландшафти
	Спортивно-оздоровчий туризм	Подорожі спортивно-туристичними маршрутами	Гірські та інші природні ландшафти високої атрактивності
	Екстремальний туризм	Альпінізм, скелелазіння, фрірайд, спелеотуризм, рафтинг, дельта-планеризм, повітроплавання	Гірські місцевості, скелі, печери, ріки, ландшафтне різноманіття тощо
	Гірськоколийний туризм	Гірськоколийні спуски на підготовлених трасах	Гірські місцевості зі сприятливим рельєфом і кліматом
	Екологічний туризм	Пізнавальні екологічні мандрівки	Природні національні та ландшафтні парки й інші об'єкти природно-заповідного фонду
	Мисливський і рибальський туризм	Мисливство та рибальство	Мисливські та рибальські угіддя
	Оздоровчий відпочинок	Стаціонарний відпочинок	Лісові масиви, водні об'єкти, пляжі, грибні та ягідні угіддя
	Сільський зелений туризм (агротуризм)	Тимчасове проживання у сільській місцевості	Особливості культури господарювання й побуту у сільській місцевості
- пов'язана з використанням історико-культурних факторів	Екскурсійна діяльність	Екскурсійні послуги, ознайомлення з об'єктами культурно-історичної спадщини, пам'ятками природи	Пам'ятки культурно-історичної спадщини, пам'ятки природи
	Релігійний туризм	Паломництво, мандрівки до релігійних пам'яток	Священні місця, сакральні (культурні) споруди
	Етнокультурний й туризм	Мандрівки, ознайомлення з етнокультурними особливостями місцевостей і регіонів	Об'єкти традиційних культур і промислів, етнографічні села, музеї, унікальні осередки побуту й життєвого укладу
	Фестивальний туризм	Поїздки з поєднанням відпочинку та участі у видовищних заходах	Фестивали і свята, мистецькі конкурси, спортивні події
- пов'язана з комерційними та суспільними факторами	Діловий туризм	Бізнес-поїздки та корпоративні заходи співробітників компаній	Ділові центри
	Конгрес-туризм	Поїздки, пов'язані з участю у публічних заходах	Конференції, семінари, з'їзди, симпозиуми, конгреси
	Розважально-ігровий туризм	Подорожі з розважально-ігровою метою	Казино, парки розваг, аквапарки тощо
	Шопінг-туризм	Подорожі задля покупок і розваг	Торгово-розважальні центри, магазини, ринки

Джерело: [1.с 20].

які надають економічні агенти для задоволення потреб відвідувачів у релаксації, дозвіллі та культурному самовираженні. Це включає організацію екскурсій, розміщення в готелях та інших типах житла, кулінарні послуги, а також низку інших видів активності – від спортивних занять до культурних заходів. Ця сфера є важливим компонентом економіки, що сприяє створенню робочих місць, залученню інвестицій і підвищенню загального благополуччя регіону.

Важливими умовами є застосування принципів сталого використання природних ресурсів у туристично-рекреаційній діяльності, які зазвичай включають такі аспекти:

- Обмежене використання, а саме забезпечення того, щоб використання природних ресурсів було обмеженим і не перевищувало їх природної здатності до відновлення.

- Бережливість, тобто ефективне використання ресурсів з мінімальними втратами і відходами. Це може включати в себе все: від енергоефективності до мінімізації використання води.

- Локальна залученість сприяє використанню локальних ресурсів у туризмі, щоб зменшити вплив на екологію і підтримати місцеву економіку.

- Збереження та відновлення, а саме: активне збереження і відновлення природних ресурсів та екосистем, що можуть бути зачеплені туристичною діяльністю.

- Екологічна освіта сприятиме підвищенню екологічної обізнаності серед туристів і місцевих громад для більш відповідального використання природних ресурсів.

- Соціальна справедливість це забезпечення того, що доступ до природних ресурсів розподіляється справедливо, без збитку для місцевих громад.

- Моніторинг і оцінювання відповідає за регулярний збір даних про стан природних ресурсів для адекватної оцінки та, за потреби, корекції діяльності.

- Застосування технологій, а саме використання сучасних технологій для більш ефективного управління ресурсами, включаючи системи для очищення води, відновлювані джерела енергії тощо.

- Партнерство і участь спільноти відповідає за залучення місцевих громад і організацій у процес планування та управління ресурсами, щоб врахувати їхні потреби та інтереси.

- Підтримка законодавства, зокрема дотримання національних і міжнародних норм і законів з охорони природи і сталого використання ресурсів.

Застосування цих принципів допомагає не тільки зберегти природні ресурси для майбутніх поколінь, але і забезпечує довгострокову економічну вигоду для туристичної індустрії.

Екологічна складова туристично-рекреаційної діяльності належить до взаємодії між туризмом, відпочинком і довкіллям. Вона включає в себе низку аспектів:

- Сталість – це прагнення мінімізувати негативний вплив туристичної діяльності на природу, що включає в себе збереження природних ресурсів, енергоефективність і використання «зелених» технологій.

- Збереження біорізноманіття – це захист і збереження флори та фауни в туристичних регіонах.

- Освіта – це інформування туристів про екологічні норми та відповідну поведінку в природних зонах.

- Локальна участь – це залучення місцевих громад у процеси прийняття рішень, що стосуються екологічної сталості туристичної діяльності.

- Моніторинг та управління – це систематичне оцінювання впливу туризму на навколишнє середовище і, за потреби, корекція діяльності для зменшення негативного впливу.

Екологічна складова туристично-рекреаційної діяльності є не лише важливою для збереження природи, але і може бути привабливою для туристів, які шукають «зелені» або сталі туристичні варіанти.

Економічна складова туристично-рекреаційної діяльності стосується всіх аспектів, які мають прямий або непрямий економічний вплив на розвиток регіону чи країни в результаті туризму та рекреаційних послуг. Серед основних аспектів:

– Створення робочих місць, де туризм є важливим джерелом зайнятості для місцевого населення.

– Прибутки від туризму, а саме доходи, які надходять через прямі витрати туристів на житло, їжу, розваги та інші послуги.

– Податкові надходження від туризму, які надходять через значущі податкові доходи на різних рівнях уряду.

– Розвиток інфраструктури, зокрема внаслідок розвитку туризму стимулюється покращення інфраструктури, такої як дороги, аеропорти, громадський транспорт, здоров'я, освіта і т. ін.

– Підтримка локальної економіки, де місцеві підприємства отримують нові можливості для розвитку завдяки потребам туристів.

– Інвестиції, привабливість регіону для туризму дозволяє залучати додаткові інвестиції в готельний бізнес, розваги, культурні заходи та інші сфери.

– Стабільність і диверсифікація, де туристична сфера допомагає диверсифікувати економіку, зменшуючи залежність від традиційних галузей.

– Зовнішньоекономічні зв'язки через туризм стимулюють експорт місцевих товарів і послуг.

– Соціальний капітал (як додатковий ефект) – туризм може підвищити стандарти життя місцевого населення через кращий доступ до якісних послуг і соціальних благ.

Економічна складова туристично-рекреаційної діяльності є важливою для розуміння впливу цієї сфери на загальний стан економіки та добробуту населення.

Еколого-економічна складова туристично-рекреаційної діяльності є синтезом екологічних та економічних аспектів цієї сфери. Це включає в себе збалансоване використання природних ресурсів для досягнення економічних переваг без завдання шкоди екосистемам. Ось кілька основних аспектів:

– Сталість ресурсів – це планування та управління ресурсами таким чином, щоб забезпечити їх довгострокову стійкість і продуктивність, водночас приносячи прибутки від туризму.

– Мінімізація впливу на довкілля – це розроблення та впровадження технологій і практик, які зменшують вплив туризму на екологію.

– Економічна вигода для місцевих спільнот – це забезпечення того, щоб прибутки від туризму сприяли економічному розвитку місцевих спільнот, зокрема створення робочих місць.

– Податкова політика та інвестиції в екологію – це використання податкових стимулів для підтримки екологічно сталого туризму.

– Екотуризм – це розвиток і просування форм туризму, які є економічно вигідними і водночас екологічно сталими.

– Освіта та інформація – це забезпечення належного рівня освіти та інформації як для туристів, так і для місцевого населення щодо важливості збереження природних ресурсів.

– Моніторинг та оцінювання – це регулярне оцінювання екологічних та економічних наслідків туристично-рекреаційної діяльності для неперервного вдосконалення практик і політики.

– Співпраця з місцевими організаціями та урядами – це розвиток партнерств між різними зацікавленими сторонами для досягнення синергії в екологічному та економічному розвитку.

Еколого-економічна складова має на меті не просто оптимізувати прибутки, але й забезпечити їхню сталість, зменшуючи при цьому негативний вплив на довкілля та підвищуючи якість життя місцевих спільнот.

Висновок. Туристично-рекреаційна діяльність є важливим сектором економіки, який має значний потенціал для соціально та еколого-економічного розвитку. Однак зростання цієї сфери має бути збалансованим з екологічними зобов'язаннями для сталого розвитку. Економічна привабливість туризму може швидко перетворитися в екологічну кризу, якщо не буде враховано принципів сталого використання природних ресурсів, охорони біорізноманіття та мінімізації негативного впливу на довкілля.

Важливим аспектом є дослідження впливу туристичної активності на місцеві екосистеми, щоб визначити можливі шляхи мінімізації негативних наслідків. Також потрібно здійснити аналіз використання водних ресурсів у туристичних регіонах і розробити рекомендації щодо їх ефективного використання. Адже моделей, які би дозволили оцінити економічну ефективність екологічних ініціатив у сфері туризму, на сьогодні майже нема, зокрема це є важливим в умовах війни, коли знищують і забруднюють рекреаційні території країни. Для правильного формування моделей розвитку потрібне створення набору критеріїв та індикаторів, які б дозволили оцінювати ступінь сталості туристичних проєктів та ініціатив.

Таким чином, через комплексний підхід, що враховує як економічні, так і екологічні фактори можливо досягти сталого розвитку туристично-рекреаційної сфери, що буде вигідним для всіх зацікавлених сторін.

Список використаних джерел

1. Жук П. В. Туристично-рекреаційна сфера регіону як об'єкт дослідження конкурентоспроможності. *Регіональна економіка*. 2022. №2(104). С. 17-24. DOI: <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2022-2-2>
2. Жук П. В. Оцінювання конкурентоспроможності туристично-рекреаційної сфери регіону: наукові підходи. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*: зб. наук. пр. 2022. Вип. 4(156). С. 22-28. DOI: <https://doi.org/10.36818/2071-4653-2022-4-4>
3. Смвженко Т. С., Графська О. І. Оцінювання потенціалу розвитку туристично-рекреаційної сфери в економіці регіонів України. *Регіональна економіка*. 2020. № 2. С. 44-57. DOI: <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2020-2-4>
4. Дребо О. І., Бабікова К. О. Еколого-економічна оцінка рекреаційно-туристичного природокористування. *Аероекологічний журнал*. 2020. №1. С. 140-148. DOI: <https://doi.org/10.33730/2077-4893.1.2020.201285>
5. Коркуна О. І. *Потенціал туристично-рекреаційної сфери у розвитку економіки територіальних громад України*: монографія. Львів: Львівський державний університет фізичної культури імені Івана Боберського МОН України, 2020. 278 с.
6. Алієва А. Ю. Сучасні бізнес-моделі розвитку туристично-рекреаційної сфери в Україні. *Український журнал прикладної економіки*. 2020. Т. 5. № 1. С. 228-235. DOI: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2020-1-27>
7. Полянничко О. В. Екосистемний підхід в рекреаційно-туристичній сфері в умовах трансформації економіки України. *Репозитарій Одеського державного екологічного університету*: сайт. URL: http://eprints.library.odetu.edu.ua/id/eprint/2336/1/nvonec_6_2017_110.pdf
8. Гавран В. Я. *Управління інвестиційною діяльністю в рекреаційно-туристичній сфері*: дис. ... канд. екон. наук / Національний університет «Львівська політехніка». Львів, 2002. 166 с.
9. Борецька Н. П., Крапівіна Г. О. Напрями дослідження розвитку туристично-рекреаційної сфери як об'єкта державного управління. *Економічний вісник Донбасу*. 2021. № 3(65). С. 147-154. DOI: [https://doi.org/10.12958/1817-3772-2021-3\(65\)-147-154](https://doi.org/10.12958/1817-3772-2021-3(65)-147-154)
10. Славик Р. В. Розвиток туристично-рекреаційної сфери Закарпатської області в контексті загальноукраїнських тенденцій. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Економіка*. 2019. Вип. 2 (54). С. 71-78. DOI: [https://doi.org/10.24144/2409-6857.2019.2\(54\).71-78](https://doi.org/10.24144/2409-6857.2019.2(54).71-78)
11. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2015 року: Постанова Кабінету Міністрів України від 21.07.2006 № 1001. *Законодавство України*: сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1001-2006-%D0%BF#Text>
12. Про деякі заходи щодо розвитку туристичної та курортно-рекреаційної сфер України: Указ Президента України № 207/2003 від 11 березня 2003 року. *Законодавство України*: сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/207/2003#Text>

13. Про схвалення Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України № 168-р. від 16 березня 2017 р. *Законодавство України*: сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/168-2017-%D1%80#Text>

References

1. Zhuk, P. V. (2022). Turystychno-rekreatsiyna sfera rehionu yak ob'`yekt doslidzhennya konkurentospromozhnosti [Regional tourism and recreation domain as an object of competitiveness research]. *Rehional'na ekonomika – Regional Economy*, 104 (2), 17-24. DOI: <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2022-2-2>. [in Ukrainian].
2. Zhuk, P. (2022). Otsynuyannya konkurentospromozhnosti turystychno-rekreatsiynoyi sfery rehionu: naukovi pidkhody [Assessing the competitiveness of the tourism and recreation industry in a region: scientific approaches]. In *Sotsial'no-ekonomichni problemy suchasnoho periodu Ukrayiny - Socio-Economic Problems of the Modern Period of Ukraine*: Vol. 156 (4) (pp. 22-28). DOI: <https://doi.org/10.36818/2071-4653-2022-4-4> [in Ukrainian].
3. Smovzhenko, T. S., & Hrafska, O. I. (2020). Otsynuyannya potentsialu rozvytku turystychno-rekreatsiynoyi sfery v ekonomitsi rehioniv Ukrayiny [Assessment of the development capacity of tourism and recreation industry in the economy of Ukrainian regions]. *Rehional'na ekonomika – Regional Economy*, 2, 44-57. DOI: <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2020-2-4> [in Ukrainian].
4. Drebo, O. I., & Babikova, K. O. (2020). Ekolohe-ekonomichna otsinka rekreatsiyno-turystychnoho pryrodokorystuvannya [Ecological and economic assessment of recreation-tourist natural use]. *Ahroekologichnyy zhurnal – Agroecological journal*, 1, 140-148. DOI: <https://doi.org/10.33730/2077-4893.1.2020.201285> [in Ukrainian].
5. Korkuna, O. I. (2020). *Potentsial turystychno-rekreatsiynoyi sfery u rozvytku ekonomiky terytorial'nych hromad Ukrayiny [The capacity of tourism and recreation in the economic development of Ukrainian territorial communities]*. Lviv: Ivan Bobersky Lviv State University of Physical Culture. [in Ukrainian].
6. Aliyeva, A. Yu. (2020). Suchasni biznes-modeli rozvytku turystychno-rekreatsiynoyi sfery v Ukrayini [Modern business models of tourist and recreational sphere development in Ukraine]. *Ukrayins'kyy zhurnal prykladnoyi ekonomiky – Ukrainian Journal of Applied Economics*, 5(1), 228-235. DOI: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2020-1-27> [in Ukrainian].
7. Polyanychko, O. V. (2017). Ekosystemnyy pidhid v rekreatsiyno-turystychniy sfery v umovah transformatsiyi ekonomiky Ukrayiny [Ecosystem approach in recreation and tourism sphere in conditions of transformation of economy of Ukraine]. *Repository of Odesa State Environmental University*: Website. Retrieved from http://eprints.library.odku.edu.ua/id/eprint/2336/1/nvoneu_6_2017_110.pdf [in Ukrainian].
8. Havran, V. Ya. (2002). *Upravlinnya investytsiynoyu diyal'nistyu v rekreatsiyno-turystychniy sfery [Investment activity management in recreation and tourism]*. Dr.Sci. in Econ. Dissertation, Lviv Polytechnic National University, Lviv, Ukraine. [in Ukrainian].
9. Boretska, N. P., & Krapivina, H. O. (2021). Napryamy doslidzhennya rozvytku turystychno-rekreatsiynoyi sfery yak ob'`yekta derzhavnogo upravlinnya [Areas of research on the development of the tourist and recreational sphere as an object of public administration]. *Ekonomichnyy visnyk Donbasu – Economic Herald of the Donbas*, 3(35), 147-154. DOI: [https://doi.org/10.12958/1817-3772-2021-3\(65\)-147-154](https://doi.org/10.12958/1817-3772-2021-3(65)-147-154) [in Ukrainian].
10. Slavik, R. V. (2019). Rozvytok turystychno-rekreatsiynoyi sfery Zakarpats'koyi oblasti v konteksti zahal'noukrayins'kykh tendentsiy [Development of tourism and recreation in Zakarpatska oblast in the context of pan-Ukrainian trends]. In *Naukovyy visnyk Uzhhorods'koho universytetu. Seriya: Ekonomika [Scientific Bulletin of Uzhhorod University. Series: Economy]*: Vol. 2(54) (pp. 71-78). DOI: [https://doi.org/10.24144/2409-6857.2019.2\(54\).71-78](https://doi.org/10.24144/2409-6857.2019.2(54).71-78) [in Ukrainian].
11. Pro zatverdzhennya Derzhavnoyi stratehiyi rehional'noho rozvytku na period do 2015 roku [On the approval of the State Regional Development Strategy for the period until 2015] (2006): Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine, adopted on 2006, Jul 21, 1001. *Legislation of Ukraine*: Website. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1001-2006-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
12. Pro deyaki zakhody shchodo rozvytku turystychnoyi ta kurortno-rekreatsiynoyi sfer Ukrayiny [On some measures for the development of tourism and resort and recreation spheres of Ukraine] (2003): Decree of the President of Ukraine, adopted on 2003, Mar 11, 207/200. *Legislation of Ukraine*: Website. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/207/2003#Text> [in Ukrainian].
13. Pro skhvalennya Stratehiyi rozvytku turyzmu ta kurortiv na period do 2026 roku [On the approval of the Tourism and Resorts Development Strategy for the period until 2026] (2017): Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine, adopted on 2017 March 16, 168-r. *Legislation of Ukraine*: Website. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/168-2017-%D1%80#Text> [in Ukrainian].

Popadynets N., Halachenko O., Danylo Ya. Tourism and recreation activities: environmental and economic aspects

In modern conditions, the issue of tourism and recreation research arises from the need to find a harmonious balance between economic growth and environmental sustainability. Today, tourism is an important part of the global economy, but it is also an activity that has a significant impact on the environment and natural resources. The study of environmental and economic relations in this area is key to the development of sustainable and responsible tourism. This

is especially important in the context of climate change, growing environmental awareness among the population, and increasing regulatory measures by governments. The relevance of this topic is conditioned by the constant changes in the tourism sector, which require rethinking and adaptation of economic models and strategies. In particular, innovative technologies, which are becoming increasingly available, can be integrated to monitor the environmental condition of tourist areas and ensure more efficient resource management. The article aims to study the nature of the tourism and recreation sphere of the region and determine its ecological and economic aspects. The article examines the issue of the definition of tourism and recreation activities and points out different approaches to its interpretation, as well as the lack of agreement on its ecological and economic structural elements. The author proposes to consider this field as an activity aimed at satisfying the tourist and recreational needs not only of local residents but also of visitors from other regions and countries, using natural and other resources that are attractive to tourists. The author analyzes and classifies various types of tourism and recreation services, including ecological and economic aspects. The key factors of their attractiveness, which form popular tourist destinations and influence the specifics and opportunities for the development of the tourism and recreation industry, are identified.

Keywords: tourism and recreation sphere, economy, tourism and recreation activity, resources, ecology.

Попадинець Назарій Миколайович – доктор економічних наук, старший дослідник, доцент кафедри економіки та маркетингу, заступник директора з науково-педагогічної роботи Науково-навчального інституту підприємництва та перспективних технологій Національного університету «Львівська політехніка», старший науковий співробітник відділу регіональної економічної політики ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долішнього НАН України» (e-mail: popadynets.n@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7556-6135>).

Popadynets Nazariy Mykolayovych – Dr.Sci. (Econ.), Senior Researcher, Associate Professor of the Department of economics and marketing, Deputy Director for Scientific and Pedagogical Work of the Academic Institute of Entrepreneurship and Advanced Technologies of the Lviv Polytechnic National University, Senior Researcher of the Department of regional economic policy of the Dolishniy Institute of Regional Research of NAS of Ukraine.

Галаченко Олександр Олександрович – доктор економічних наук, професор кафедри економіки, підприємництва та менеджменту Вінницького інституту Міжрегіональної академії управління персоналом (e-mail: halachenko@maup.kiev.ua, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2776-1777>)

Halachenko Oleksandr Oleksandrovych – Dr.Sci. (Econ.), Professor of the Department of economics, entrepreneurship and management of the Vinnytsia Institute of Interregional Academy of Personnel Management.

Данило Ярослав Іванович – аспірант кафедри економіки ДВНЗ «Ужгородський національний університет» (e-mail: danyloyaroslav98@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7439-9136>).

Danylo Yaroslav Ivanovych – Postgraduate of the Department of economics of the Uzhhorod National University.

Надійшло 09.04.2023 р.